

**Резюмета на научните трудове на
на доц. д-р Милена Борисова Попова (Роне),
представени за участие в конкурса за професор по
направление 2.1. Филология - 05.04.21 Романски езици
(Синтаксис на съвременния испански език).**

I. Монографии

1) Семантични и прагматични аспекти на синтактичните категории в съвременния испански език (Монография, обсъдена на разширен съвет на Катедрата по испанистика и португалистика от 25.05.2011 г. и одобрена за участие в конкурса за професор по направление 2.1. Филология – Синтаксис на съвременния испански език; приета за печат със служебна бележка от издателя).

В настоящата работа теоретичният анализ на синтактичните отношения се извежда на едно по-високо ниво на абстракция. Въз основа на разграничаването на онтологичния и епистемичния аспект на езиковото развитие се изследва съотношението между език и мисъл, език и култура, осъществява се преосмисляне на процесите на категоризация и метафоризация, които се обвързват с конитивни, прагматични и социокултурни фактори. Това налага предефиниране и преосмисляне на синтактичните категории като производни от семантичните и прагматичните роли на аргументите в рамките на едно прототипно и многофакторно определение. Подобен подход се оказва изключително адекватен за анализа на нетипичните, „лошите” представители на категориите *подлог, пряко и непряко допълнение* в испанския език. Акцентът върху взаимодействието на синтаксиса, семантиката и прагматиката на изказа, позволява да се открият специфичните и универсалните характеристики на тези категории в испанския език.

Така например типичният подлог е пресечна точка на топик и агенс. Синтактичното представяне на нетипичния подлог е резултат от влиянието на две противоположни тенденции. От една страна, ориентацията към по-

голяма обобщеност и абстракция на синтактичните категории допуска употреба на различни семантични роли в позицията на подлога като например аргументите на инакузативните предикати със семантична роля *пациенс* или *тема*, както и аргументите на афективните предикати със семантична роля *експериенцер*. В последния случай за това допринася метафоризацията на психическите и емоционални процеси, които се „определяват“ и това позволява включването им в традиционните синтактични схеми. Специфично за испанския език е предпочитанието към метафорите за притежание и движение. „Опредметените“ психически и емоционални състояния в испанския език са обект на притежание или движение, в руския се локализируют в одушевления субект (метафора за локализация), а в английския език се приписват на последния (метафора за атрибуция).

От друга страна, универсалната тенденция за специфично маркиране на подлога под определена степен на одушевеност и активност се проявява в испанския език в зависимост от два синтактично значими и прототипни признака на глаголната семантика: волево включване в събитието и контрол над действието. Отсъствието на тези признаци води до оформянето на експериенцера като непряко допълнение и до образуването на дативни и инверсни конструкции, които в някои случаи имплицират нежелателност или случайност на случващото се. Особен интерес представляват изказите с афективни предикати, които допускат агентивна и инакузативна употреба в зависимост от синтактично значимите параметри на контекста.

Типичното пряко допълнение е пресечна точка на фокус и пациенс. Смяната на семантичните и дискурсивни роли може да доведе до различен начин на формално представяне. Така например нетипично пряко допълнение, което е топик и пациенс, може да се издигне до статуса на подлог чрез пасивна трансформация. Друг начин за оформяне е свързан с изнасянето му в началната позиция на изказа и дублирането с акузативна

клитика. Граматичното маркиране на допълнението с помощта на предлога „а” зависи от такива характеристики на номиналните синтагми като одушевеност/неодушевеност, определеност/неопределеност и др.

Типичното непряко допълнение е пресечна точка на фокус и цел/източник. Нетипичните непреки допълнения са свързани с процесите на функционално притегляне и инкорпориране, вследствие на които някои външни аргументи, които не фигурират в падежната рамка на глагола, се включват в нея и функционират като непреки допълнения. Подобно включване обикновено е обусловено от тематичния им характер. Това най-често са аргументи със семантични роли *бенефактив*, *посесор* и др. Нетипични непреки допълнения са и т. нар. редуванти дативи, които не участват в синтактико-семантичната схема на изказа, а направо препращат към участниците в комуникацията, като маркират емоционалното им участие в съобщавания факт.

Изследването на нетипичните синтактични категории в испанския език потвърждава, от една страна, универсалното взаимодействие между синтаксиса, семантиката и прагматиката на изказа. От друга, на тази основа се разкриват специфични закономерности на това взаимодействие, които отличават испанския от английския и руския език например. Възможността за употребата на предлога „а” пред одушевеното и определено пряко допълнение и за дублиране на топикализираните преки и непреки допълнения правят испанския словоред свободен и прагматично чувствителен. Разпределението на семантичните роли по синтактичните позиции е относително свободно и заема средно положение между английския и руския език.

Специфичните особености на разглежданите синтактични категории могат да бъдат синтезирани и систематизирани чрез класификацията на характерните за испанския език синтактични редувания, реализирана в настоящата работа: *диатезна промяна* за обозначаване на изменение в съотношението *семантична роля/синтактична функция*, което се обуславя

от семантиката на предиката; *алтернация*, за обозначаване на промяна в съотношението *дискурсивна роля/синтактична функция*, която зависи от темо-рематичното разпределение на информацията и не променя семантичните роли; *метаалтернация*, която е свързана с промяната на *(мета)синтактичната функция на контрастния фокус* и не променя нито семантичните, нито дискурсивните роли на аргументите. В настоящата работа *диатезна промяна* се наблюдава при оформянето в датив на неагентивния субект на инакузативните и афективните предикати. *Алтернацията* се свързва с пасивната трансформация на изказа, а *метаалтернацията* – със субективното и факултативно маркиране на фокуса в емфатичните конструкции.

Предложеният в настоящата работа модел разкрива функционалната природа на синтактичните отношения и може да се приложи както при изследването на синтаксиса в езици от различни езикови групи, така и при изучаването на останалите синтактични категории в испанския език като например *предложното допълнение*, *обстоятелственото пояснение* и др. Подобен холистичен и многоаспектен подход към синтактичната проблематика повишава обяснителната сила на лингвистичната теория и е пряко свързан с методиката и практиката на чуждоезиковото обучение, а също така с понятието за функционална еквивалентност в превода.

2) *Информационна и синтактична структура на изказа в испанския език*. С., Св. Климент Охридски, 2009 (Монография, защитена през 2005 г. като хабилитационен труд за получаване на научното звание доцент).

В монографичното изследване информационната структура на изказа се представя като универсална категория, като формална техника на реализация и като функция на текста. Изследват се основните закономерности на взаимодействие на темо-рематичната структура с

формалните, семантичните и комуникативни параметри на контекста. Открояват се два аспекта на информационното структуриране. Първият е синтагматичен и отразява постъпателното движение на информацията в текста. Разпределението на информацията зависи от определеността и референциалната употреба на номиналните синтагми. Граматичното оформяне се осъществява чрез препозиция или постпозиция на прилагателните, а също така с помощта на рестриктивни и нерестриктивни (експликативни) определителни изречения. Парадигматичният аспект на информационното структуриране предполага субективно и допълнително фокусиране на темо-рематичната структура. В центъра на внимание се оказва маркирането на фокуса в испанския език с помощта на определени емфатични структури. Интегралният и многоаспектен подход позволява да се преодолеят някои концептуални и терминологични противоречия в теорията за актуалното членение и да се създаде надеждна база за типологичен анализ. Основните приноси моменти на труда са: 1) извеждане на зависимостта между двете универсални функции: детерминация (конкретизация, уточняване на референтите на номиналните синтагми) и релевантност (темо-рематично разпределение на информацията по номиналните синтагми, информационно структуриране на изказа) в съдържателен и формален план; 2) изследване и систематизация на употребата на делимитативните маркери на детерминацията в испанския език (качествените прилагателни и определителните изречения) в контекста на указаното взаимодействие.

Друг важен момент е свързан с обяснението на структурата на металингвистичната емфатична конструкция в испанския език чрез провеждане на паралел с информационната бинарна структура на изказа въобще и възпроизвеждането на указаната бинарност на металингвистично равнище, за да се маркира контрастно фокусът на даден изказ. От гледна точка на преподаването на испанския език теоретичното осмисляне на поставените проблеми обяснява ограниченията и тънките нюанси на

употреба на местоименията, предпоставените и задпоставените прилагателни, препинателните знаци.

3) *Коммуникативно-функциональная семантика испанского сослагательного наклонения в простом предложении.* Москва, Московский государственный педагогический институт иностранных языков, 1987 (Монографичен труд, защитен през 1987 г. като дисертация за получаване на научната степен кандидат на филологическите науки).

В монографичния труд се изследва функционирането на парадигмата на независимите изречения с предположителна и желателна модалност в условията на диалога. Дистрибуцията на моделите се осъществява в зависимост от системните им свойства, а също така от информацията и комуникативните намерения на участниците в общуването. На преден план излиза текстообразуваният потенциал на субективния модус. В процеса на текстуална семантизация се разграничава денотативното от конотативното значение на изказите. Апелацията към събеседника, характерна за някои от тях, се свързва със стратегията и тактиката на водене на диалога, с моделиране на речевото поведение.

II. Статии

Представените научни публикации отразяват основните области на научен интерес. Така например част от статиите са свързани с анализа на основните тенденции в развитието на езикознанието. Проследяват се логиката и вътрешните закономерности на развитие на езиковата система, влиянието на теоретичните постижения на такива науки като философия на езика, когнитивна психология и др., а също така разширяването на емпиричната база на синтактичните изследвания с материал както от разговорната реч, така и от редки езици. Новите перспективи на анализ налагат смяна на изследователския подход и открояват системното

взаимодействие на текста и контекста.

1) Синтактичните категории в контекста на еволюцията на лингвистичната мисъл. – Във: Сборник с доклади от конференцията “Езици и култури в диалог”, посветена на 120-годишната история на преподаването на класически и нови филологии в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, С., Св. Климент Охридски, 2010, 173-181.

2) Tendencias principales en la evolución teórica de la sintaxis. – Във: Доклади. 45 години Испанска филология в СУ “Св. Климент Охридски”, С., Св. Климент Охридски, 2008, 34-39.

Значителна част от публикациите изследва функционирането на езика в зависимост от прагматичния контекст. Илюстрират се и се анализират отделни аспекти на взаимодействието на изказа с конкретната комуникативна ситуация, в резултат на което езиковите елементи се изпълват с ново комуникативно съдържание. В този контекст се анализира прагматичният потенциал на някои езикови категории. В центъра на внимание се оказват прагматичните характеристики на частиците и съюзите в разговорния испански език, комуникативните стратегии и тактики, стереотипните социални формули и др.

3) Комуникативни стратегии в българския и испанския език. – Във: Интеркултурна комуникация. Научна конференция на млади учени във ФКНФ, С., Св. Климент Охридски, 2007, 9-17.

4) Прагматични характеристики на съюзите в разговорния испански език. – Във: Езикът и литературата в епохата на глобализацията, С., Св. Кл. Охридски, 2003, ISBN 954 – 07 –1808 - 2, 332 – 337.

5) El uso de las partículas en el español coloquial. – Във: Actas Coloquio internacional. Dez anos de Filología portuguesa na Universidade de Sófia Sveti Kliment Ohridski (Симпозиум с международно участие. Доклади.

Десет години португалска филология в СУ „Св. Кл. Охридски“), С., 2002, ISBN 954 – 451 – 020 - 6, 205 – 209.

6) *Aspectos pragmáticos de las unidades sintácticas en español.* – Във: *Съвременни постижения на филологическите науки и университетското обучение по чужд език, Научна конференция в чест на Международната година на езиците, Великотърновски Университет „Св. Св. Кирил и Методий“*, В. Търново, Унив. изд., 2001, ISBN 954 - 524 – 377 – 5, 113 -118.

7) *Aspectos pragmáticos del español coloquial.* – Във: *Actas Simposio internacional para conmemorar el 35 aniversario de la creación de la Licenciatura en Filología Española* (Юбилейна научна сесия с международно участие в чест на 35-годишнината от създаването на специалността Испанска филология), С., „Св. Климент Охридски“, 1997, 17 – 24.

Особено внимание в представената научна продукция се отделя на анекдота и на хумористичните текстове. Анекдотът се осмисля като тип текст, за който остензивната употреба на езиковия код е задължителна. Хумористичният ефект се постига само чрез релевантна интерпретация на изказа в зависимост от контекста, чрез играта с имплицитни значения и пресупозиции. Важно е не какво се казва, а какво се намеква, какво се има предвид. Симптоматичен е фактът, че у различните слушатели анекдотът отключва определени инференциални механизми, въз основа на които тълкуването му неизбежно води до неочакван извод и смях. Налице е очевидно доказателство за системни връзки между смисъла на изказа и прагматичния контекст. Неконвенционалната употреба на езиковите единици в анекдота откроява ролята на такива комуникативни принципи, като релевантност, вежливост и др. От семиотична гледна точка подобна употреба се разглежда като възможност за отваряне на езиковата система и обогатяване на експресивния ѝ потенциал.

8) **La semiótica del chiste o ¿Cómo hace reír lo que (no) queremos decir? – ВЪВ: Доклади от кръглата маса в Института Сервантес Juegos lingüísticos I, 2008. Actas I Jornadas de Hispanismo, 2008. NIPO: 503-09-087-6.**

9) **Анекдотът и прагматичните теории. – ВЪВ: Simposio Internacional. Actas. 40 años de licenciatura en filología española en la Universidad de Sofía San Clemente de Ojrid. (Симпозиум с международно участие. Доклади. 40 години Испанска филология в СУ “Св. Климент Охридски”), С., Св. Кл. Охридски, 2001, ISBN 954 – 451 – 019 - 2, 164 -172.**

10) **Rasgos pragmáticos del chiste en español y en búlgaro. – ВЪВ: Actas Simposio hispano-búlgaro. 90 aniversario del establecimiento de relaciones diplomáticas entre España y Bulgaria (Доклади. Българо-испански симпозиум. 90 години от установяването на дипломатически отношения между България и Испания), С., 2000, ISBN 954-451-018-4, 51 – 55.**

Анализът на хумористичните текстове се осмисля от гледна точка на типологията на текста и функционирането му в определено културно семиотично пространство, на съотношението на експлицитната и имплицитната информация в изграждането на текста. На това равнище хумористичните ефекти се свързват с механизмите на структуриране и преработка на информацията, с понятието за фрейм като когнитивна структура, съхраняваща в структуриран вид представите за стереотипни комуникативни ситуации. Играта с формата и съдържанието на текста, съотношението с културно обусловените модели, формалното представяне на фреймовата семантика илюстрират някои от механизмите на езиковия семиозис на най-висше ниво.

11) **Отвъд границите на Другостта. – ВЪВ: Actas II Jornadas de hispanismo (Доклади. Симпозиум, посветен на двестагодишнината от независимостта на Аржентина, Чили, Колумбия, Мексико и**

Венецуела, 20 октомври, 2010 г., Софийски университет „Св. Климент Охридски“), (под печат).

12) La destreza de hablar o cómo salvaguardar la imagen y no cometer “un suicidio elocutivo”. – ВЪВ: *La pragmática en la enseñanza*. Sofía, Editorial Universitaria “San Clemente de Ojrid, 2010. ISBN: 978-954-07-3112-4.

13) Los juegos lingüísticos y los juegos de mesa o qué significa “echar un órdago”. – ВЪВ: *Actas II Jornadas de hispanismo (Доклади от кръглата маса в Института Сервантес Juegos lingüísticos III, 2010 г.)*, (под печат).

14) Las reglas del juego y el juego con las reglas en el texto humorístico. – ВЪВ: *Доклади от кръглата маса в Института Сервантес Juegos lingüísticos II, 2008. Actas I Jornadas de Hispanismo, 2008. NIPO: 503-09-087-6.*

В представените публикации на преден план излиза също така стремежът към скъсяване на дистанцията между теорията и практиката. В специална статия, посветена на часовете по разговор, е обоснована необходимостта от динамичен и социокомуникативен подход към осмислянето на междинния език на изучаващите испански език и към изграждането на умениято *говорене*, благодарение на което се създават трайни комуникативно-речеви навици и по-лесно се премахва езиковата бариера.

От друга страна, прилагането на теорията на практика в часовете по синтаксис ясно откроява силните и слабите страни на теоретичните концепции, проблематичните зони и насоките за бъдещо развитие. Постиженията на семантичните и прагматичните направления в лингвистиката разкриват нови аспекти от функционалната същност на синтактичните отношения и повишават обяснителната сила на лингвистичната теория в часовете по практически език. Така например анализът на някои универсални семантични функции и семантични роли позволява да се открият вътрешните закономерности на езика и да се

обясни различното им функциониране и маркиране в отделните езици. Вниманието се фокусира върху ролята на метафората в процеса на езикова категоризация.

15) Часовете по синтаксис на испанския език: теорията на практика. – Във: *Чуждоезиково обучение* (под печат).

16) Понятието „междинен език” в контекста на еволюцията на лингвистичната теория. – Във: *Словото – класическо и ново. Юбилейна конференция на Факултета по класически и нови филологии, т. 2, С., Св. Климент Охридски, 2007, 469-475.*

17) Часовете по разговор – шанс или пропуснатата възможност. – Във: *Чуждоезиково обучение 5, год. XVIII, С., 2003, ISSN 0205 –1834, 58 – 67.*

В отделна статия се анализира приложението на съвременните теоретични постановки в теорията и практиката на превода. Изследването на прагматичните аспекти на испанския език откроява грешките, предизвикани от родоноезиковия пренос, и ориентира към търсене на комуникативна и функционална еквивалентност в превода.

18) За някои прагматични аспекти на превода. – Във: *Превод и културен трансфер. Сборник в чест на доцент Анна Лилова, С., Св. Климент Охридски, 2007, 176-181.*

Важно място в представената научна продукция заемат публикациите, свързани със специфичните и универсални особености на синтактичните категории в испанския език.

19) Прякото допълнение в съвременния испански език. – Във: *Сборник с доклади от Симпозиума с международно участие „15 години от основаването на Португалска филология В Софийския университет „Св. Климент Охридски”, проведен на 15-16 ноември 2007 г. във*

ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски”, (под печат).

20) Непрякото допълнение в съвременния испански език. – Във: *Научни трудове в памет на Георги Герджиков*, (съст. чл.-кор. проф. Тодор Бояджиев, проф. Венче Попова, доц. д-р Красимира Алексова), (под печат).

21) Емфатичните конструкции като синтактично средство за маркиране на контрастен фокус в испанския език. – Във: *Езикът и неговата динамична природа. Юбилеен сборник, посветен на 70-годишнината на Иван Кънчев*, С., НИБА Консулт, 2005, ISBN 954-451-026-5, стр. 230-239.

22) *Коммуникативно-функциональная семантика испанского сослагательного наклонения в простом предложении. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук*, Москва, Московский государственный педагогический институт иностранных языков, 1987.

23) Категория модальности простого предложения в организации диалогического единства в испанском языке. – Във: *Сборник научных трудов*, Вып. 254, Москва, Московский государственный педагогический институт иностранных языков, 1985, 43 – 64.

В центъра на внимание се оказват също така синтактичната типология и лингвистичните универсалии, които се осмислят в по-общ план в светлината на най-новите постижения на съвременната синтактична теория, а именно въз основа на взаимодействието на синтаксиса, семантиката и прагматиката на изказа.

24) Синтаксис, семантика и прагматика на изказа в испанския език. – Във: *Съпоставително езикознание* (под печат).

25) За типологията на синтактичните категории в съвременния испански език. – Във: *Език и литература. Оттатък Пиренеите, Год. LXIII, Кн. 1-2.* С., Експертпринт ЕООД, 2010, 36-46.

26) *Los universales semánticos: existencia, localización y posesión y su formalización en español.* – Във: *Les catégories verbales dans les langues romanes. Actes du Colloque international, Sofia, 25-27 février 2005, Sofia, CU Romanistika, 2010, 119-126, ISBN 978-954-354-003-7.*

В заключение бихме искали да отбележим, че научните приноси на публикациите като цяло са свързани с анализа на семантичните и прагматичните аспекти на синтаксиса в испанския език, с осмислянето на езиковите универсалии в по-широк план и създаването на надеждна база за типологичен анализ. Включването на историческата перспектива и разговорния език в синтактичния анализ, осъзнаването на културно обусловения и метафоричен характер на езиковата концептуализация и категоризация, открояването на различните начини на семиотично обозначаване на езиковите единици позволяват да се преодолеят редица трудности в полето на синтактичния анализ.

III. Учебници и учебни помагала

1) *Помагало за кандидатстудентския изпит по испански език в СУ „Св. Климент Охридски”, С., Пони Експо ООД, 2008 /съавтор/.*

2) *Джобен речник по испански език, С., Понс, 2005, ISBN 954-8278-73-1 /съавтор/.*

3) *A la hora de hablar (Hacia una competencia comunicativa), С., Хейзъл, 2000 (учебно помагало по разговор в съавторство с Ана дел Рио), ISBN 954 –8283 – 40 –9, 271 стр.*

Последното помагало е предназначено за часовете по разговор на испански език и по прагматика. Ориентирано е към активното овладяване

и усъвършенстване на комуникативно-речевите навици на студентите. С тази цел се предлага обширен репертоар от комуникативни функции (над 150), които представляват основното организационно ядро на учебника. Въвеждането на понятието *комуникативна функция* има голямо значение за часовете по разговор, тъй като позволява да се структурира речевата модалност, да се съотнесат дума и действие, изказване и комуникативна ситуация. Новото организационно ядро не е панацея, която решава всички проблеми, възникващи в общуването на чужд език. То по-скоро очертава различна перспектива на анализ, предполага търсене на по-динамичен и адекватен подход към речевата дейност. Указаните функции са групирани в четири раздела: социални формули (придружени от съответните социолингвистични коментари); търсене на информация и изказване на мнение; изразяване на емоции и комуникативни действия. Илюстрират се различните начини за изразяването на различните комуникативни функции на равнището на изказа в испанския език. Предлагат се разнообразни комуникативни упражнения с цел активното овладяване на типичните испански синтактични модели.

IV. Съставител и редактор на сборник научни статии

1) Езикът и неговата динамична природа. Юбилеен сборник, посветен на 70-годишнината на Иван Кънчев, (съст. Милена Роне, Рафаел Алварадо, Петър Моллов), С., НИБА Консулт, 2005, ISBN 954-451-026-5, стр. 230-239

Честването на 70-годишнината на видния учен и дългогодишен преподавател в Катедрата по испанистика и португалистика, проф. дфн Иван Кънчев, е свързано с издаването на юбилеен сборник, в който са включени научни разработки от следните тематични области: Общо и сравнително езикознание, Синтаксис и морфология на съвременния

испански език, Лингвистични универсалии и типология, Теория на превода, Теория на литературата и др.

V. Рецензии на научни трудове

1) Рецензия на труда на С. Д и м и т р о в а. Лингвистична прагматика. С., Издателство ВЕЛЕС, 2009, 239 стр. В сп. Съпоставително езикознание, 3/ 2010, С., Св. Климент Охридски, 2010, 113-116.

В рецензията са представени основните теоретични акценти в монографичния труд на Стефана Димитрова. На първо място се извежда формулирането на теоретичната база, идейните постановки и терминологичния апарат на прагматиката въз основа на задълбочен анализ на основните прагматични направления и идейната среда, в която те възникват. Безспорна заслуга на авторката на труда е, че в цялото многообразие от теоретични постановки, концептуални кодове и омонимични термини тя осмисля и представя прагматиката като единна изследователска програма. Втората основна линия на изложение се свързва с приложението на прагматичните постановки при изследването на новите области на научен интерес: комуникативните несполуки и езиковата демагогия. Като трети основен момент в съдържателен план се открояват главите, посветени на сравнителния анализ на семантиката, прагматиката и когнитивната лингвистика. Те не просто отразяват най-новите лингвистични тенденции и актуални постижения, но и представят концептуалната основа на модерната лингвистика в концентриран вид. Последният важен акцент в съдържанието на работата се свързва с очертаване на нерешените въпроси и актуалните задачи на прагматиката, като се откроява прогнозиращата стойност на рецензирания труд за развитието на лингвистичната теория.

VI. Рецензии на учебници и учебни помагала

Рецензирането на учебници и учебни помагала е свързано с усъвършенстването на методиката на чуждоезиковото обучение и оптимизацията на учебния процес.

1. *Preparacion para el D.E.L.E. /Diploma Superior/*, Славова, С. С., Хейзъл, 2003.

2. *Español adentro. Ejercicios y tests de español (Nivel medio y avanzado)*. Марчевска, Р. С., Хейзъл, 2000.

3. *Испанска граматика*. Миткова, А. и Б. Кючукова-Петринска. С., Наука и изкуство, 1997.

VII. Рецензия от 2011 г. за матрица за стандарти за вътрешно оценяване по КОО – Чужди езици, гимназиален етап, учебен предмет - *Испански език като първи чужд език – задължителна подготовка в етапа 8-10 клас (A1⁺- B1⁺) и 8 клас – задължителна подготовка, интензивно обучение (A2⁺) и като първи чужд език – профилирана подготовка в етапа 11-12 клас (C1 - C1⁺)*. Рецензията е изготвена по проект „Разработване на система за оценка на качеството на средното образование” по схема BG051PO001/3.2-01 „Разработване на система за оценка на качеството на средното образование и рейтингова система за висшите училища в Република България” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007 - 2013 г.